
Publicerat 30 november 2006 02:00

”Forskning stöder min analys”

Om man lägger samman all forskning på området går det inte att komma till någon annan slutsats än att lägre arbetslöshetsersättning bidrar till fler jobb, skriver professor Lars Calmfors i en replik till TCO och förre finansmarknadsminister Sven-Erik Österberg.

Två artiklar på SvD Brännpunkt (av ekonomerna Roland Spånt och Roger Mörtvik, TCO, samt professor David Howell den 22/11 och av s-riksdagsledamöterna Sven-Erik Österberg och Peter Hultqvist den 26/11) har ifrågasatt att lägre a-kassa leder till fler jobb.

Det finns därför skäl att redogöra för forskningen på området.

Nästan all teoretisk analys leder till slutsatsen att lägre arbetslöshetsersättning medför lägre arbetslöshet.

Det finns ett stort antal empiriska mikrostudier i olika länder av hur individers arbetslöshetstider påverkas av ersättningsnivån.

Det normala resultatet är att lägre ersättning leder till att arbetslösa snabbare finner arbete. De – relativt få – studier som finns för Sverige ger en liknande bild.

TCO-ekonomerna hänvisar till endast en studie (av Bertil Holmlund med flera), som finner motstridiga resultat för kvinnor och män, men den avviker från det vanliga mönstret.

Studier av individeffekterna säger emellertid inte något om totaleffekterna, eftersom hänsyn inte tas till de samlade effekterna på lönebildningen.

För att analysera dessa behöver man beakta också andra förhållanden. Dit hör faktorer som skatter, facklig organisationsgrad, hur avtalsförhandlingarna bedrivs och arbetsmarknadspolitiska program.

Men flera av dessa variabler varierar alltför litet över tiden i enskilda länder för att det ska gå att utläsa några effekter.

För att få tillräcklig variabilitet i data brukar man därför göra så kallade makroekonomiska panelstudier, där man samtidigt försöker förklara skillnader i arbetslöshet mellan länder och över tiden inom länder.

En överväldigande majoritet av makrostudierna finner att mindre generös arbetslöshetsförsäkring innebär lägre arbetslöshet.

Den OECD-studie som jag refererat uppskattar, i vad man kallar sin ”basanalys”, att en sänkning av den genomsnittliga ersättningsgraden i arbetslöshetsförsäkringen med tio procentenheter minskar arbetslösheten med 1,2 procentenheter.

Mycket forskning har på senare tid ägnats åt hur arbetslösheten påverkas av att olika faktorer samverkar med varandra. Man har till exempel analyserat om hög arbetslöshetsersättning har särskilt negativa sysselsättningseffekter om skatterna är höga och om höga skatter är mindre negativa från sysselsättningssynpunkt om avtalsförhandlingarna samordnas. Också en rad andra hypoteser har framförts. Några skattningar – av ett mycket stort antal – i den refererade OECD-studien kan tyda på att förändringar av arbetslöshetsersättningen får mindre effekt om man har stora arbetsmarknadspolitiska program som i Sverige.

Det är svårt att bedöma detta resultat liksom resultaten i andra studier att helt andra faktorer kan samverka med varandra. Skälet är att resultaten varierar kraftigt från studie till studie. Ett annat problem är att man bör få mindre effekter på den öppna arbetslösheten när många av dem utan jobb deltar i arbetsmarknadspolitiska program.

Det är möjligt att en förändring av arbetslöshetsersättningen påverkar arbetslösheten mindre än i ett genomsnittligt OECD-land. Men en annan välgjord studie (av statsvetaren Karl-Oskar Lindgren) hittade inte någon sådan skillnad vid slutet av 1990-talet.

Just denna studie fann dock en mindre genomsnittlig effekt än enligt ”basanalysen” i den ovan nämnda OECD-studien.

Det är viktigt att forskningsresultat används på rätt sätt i debatten. Politiker och organisationsrepresentanter fokuserar ofta på enstaka studier som passar de egna ståndpunkterna.

Men inom samhällsvetenskaperna varierar ofta resultaten mellan olika studier. Man måste därför alltid göra en helhetsbedömning av allt det material som finns. Gör man det, går det inte att komma till någon annan slutsats än att lägre arbetslöshetsersättning bidrar till fler jobb.

Det är tröst när politiker som Österberg och Hultqvist använder etiketter som ”regeringens stödekonom” för att misstänkliggöra forskare som deltar i samhällsdebatten. Det uppenbara syftet är att skrämja forskare från att

beskriva politiskt obekväma forskningsresultat.

Däremot är det mer komiskt att två riksdagsledamöter tror att en snabbutredning från Riksdagens utredningstjänst – som de dessutom helt missuppfattat – i ett slag skulle vederlägga resultaten från tjugo års internationell arbetsmarknadsforskning.

Om Österberg och Hultqvist verkligen menar att en hög a-kassa inte har några negativa sysselsättningseffekter är det förstås också obegripligt varför de inte agerat för att ersättningsnivån ska höjas till 100 procent, så att ingen ska behöva förlora på arbetslöshet.

Lars Calmfors

professor i internationell ekonomi
Stockholms universitet